

KALEVALA

”Lyökäämme käsi kätehen, sormet sormien lomahan, lauloaksemme hyviä, parahia pannaksemme.”

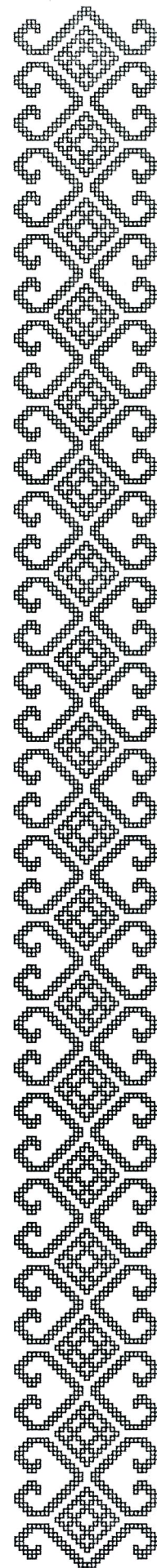
Mikä Kalevala on?

Kansalliseepoksemme Kalevala on rikkaan karjalaisen runonlauluperinteemme kirjallinen kokoelma. Se käsittää suuren osan vuosisatojen saatossa sukupolvelta toiselle periytyneitä runoja, joita kerrottiin laulamalla. Kalevalan runomitta on karjalaisten runojen tapaan nelipolvinen trokee, joka erottaa sen muun maailman kansallisrunoudesta. Kalevalan eeposmuoto kuitenkin yhdistää suomalaiskansallisen Kalevalan muun maailman kirjallisuushistoriaan: sen myyttinen maailmankuva rinnastuu esimerkiksi kreikkalaisten kansalliseepoksiin *Iliaan* ja *Odysseiaan*.

Kalevala ilmestyi ensimmäisen kerran vuonna 1835. Ensimmäistä versiota laajempi lopullinen runokokoelma ilmestyi vuonna 1849. Sittemmin Kalevalasta on muokattu lukuisia erilaisia lyhennelmiä ja selkokielisiä esityksiä. Kansalliseepoksemme on kiinnostanut lukijoita myös maamme rajojen ulkopuolella: Kalevala on käännetty kymmenille eri kielille.

Elias Lönnrot

Kalevalan synnyttäjänä toimi Elias Lönnrot. Hänen usean Vianan Karjalaan suuntautuneen keruumatkansa tuloksena syntyi kansallisten runojen kokoelmamme. Lönnrot tapasi matkoillaan vanhoja runonlaulajia, joiden laajan muistitiedon hän kirjasi ylös. Nämä runot Lönnrot julkaisi Kalevalana ensimmäisen kerran vuonna 1835. Utterta ja innokas Lönnrot ei kuitenkaan tyytynyt tähän vaan jatkoi vielä nuorempien runonkerääjien ohella runomateriaalin tallentamista. Ensimmäistä Alku-Kalevalaa huomattavasti laajempi, ja nykyään lopullisena tuntemamme, versio Kalevalasta ilmestyi vuonna 1849.

Paljon keskustelua on herättänyt kysymys Lönnrotin roolista Kalevalan kirjoittajana. Hän ei suinkaan tyytynyt pelkästään passiivisesti kirjaamaan ylös vanhaa perinnettä vaan toimi osaltaan aktiivisena kansanrunojen muovaajana. Lönnrot piti oikeutenaan lisätä ja muokata runoja saadakseen aikaan jouhevan ja tarinallisesti yhtenäisen kokonaisuuden. Voidaankin sanoa, että Kalevalan pohja ja tunnelma ovat kiistatta perinteisiä ja perustuvat muinaisiin karjalaisiin runoihin, mutta vasta Lönnrot kasasi kokonaisuuden yhtenäiseen painokelpoiseen muotoon.

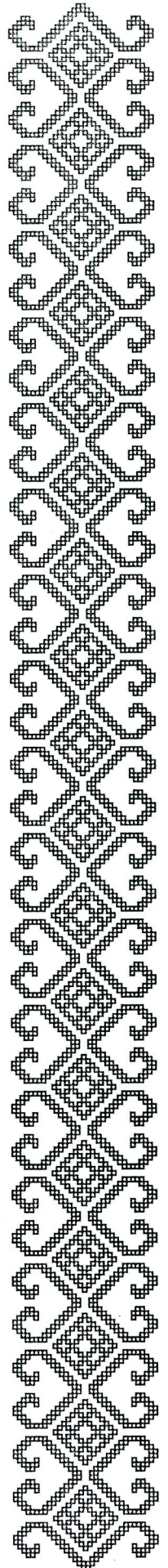
Elias Lönnrot muistetaan toki parhaiten juuri Kalevalasta ja urauurtavasta työstään suomalaisen kansanrunouden parissa, mutta hän oli arvostettu yliopistomies monin muinkin tavoin. Hän opiskeli yliopistossa 1820-luvulta alkaen ja valmistui lääkäriksi 1832. Lönnrot oli innokas kirjoittaja: hänen tekstejään ilmestyi ajan sanomalehdissä ja hän julkaisi paljon kirjallisuutta, esimerkiksi kattavan suomen kielen sanakirjan. Suomen kielen professorin virkaa Helsingin yliopistossa Lönnrot hoiti vuosina 1854-62.

Kalevalan sisältö

Kalevala koostuu viidestäkymmenestä runosta, jotka Lönnrot suunnitteli eepiseksi jatkumoksi. Tapahtumat sijoittuvat Pohjolan perille Kalevaan sekä Pohjolaan. Sankareina seikkailevat Väinämöinen, Lemminkäinen, Joukahainen, Louhi, Ilmarinen ja Kullervo; paljon muitakin henkilöitä vilahtelee kertomuksissa. Tarinat rakentuvat Pohjolan ja Kalevalan välisen jännitteen varaan. Tarunhohtoisen sammon taonta ja lopulta sen tuhoutuminen ovat yksi tunnettu osa myyttistä ainesta.

Kalevalan vaikutus

Kansalliseepoksemme syntyi 1800-luvun puolivälissä, jolloin autonomisessa Suomessa alkoi muutenkin voimistua oma kansallinen identiteetti. Vuosisadan loppua kohti suomenmielisyys ja heräävät itsenäistymispyrkimykset voimistuivat. Suomalaisuuteen haettiin vahvistusta kansan uljaasta menneisyydestä, ja Kalevala oli oiva apu ja lähde historian sankaritekojen muistelemiselle. Kansanperinteen aineistosta löytyi kaivattuja todisteita vahvan itsenäisen suomalaisen kansan olemassaolosta.

Kalevalan maailma oli taiteilijoiden paljon suosima aihe. 1880-luvulta alkaen elettiin suomalaisen taiteen kultakautta, johon tarttui kiinteästi voimakas suomalaiskansallinen leima. Kalevalaisesta mytologiasta ammensivat niin kuvataiteilijat ja kuvanveistäjät – kuten Akseli Gallen-Kallela ja C. E. Sjöstrand – kuin kuuluisat säveltäjämmekin.

Kalevala on vaikuttanut yhteiskuntaamme myöhempinäkin aikoina. Etenkin kalevalainen nimistö kuuluu erottamattomasti suomalaiseen arkipäivään. Sampo, Pohjola ja Kaleva ovat kuuluisia yritysmaailman vaikuttajia, kun taas Aino, Tapio sekä Väinö ovat etuniminä muistumia kansanrunoistamme.

Sananlaskuja Kalevalasta:

”Niin laulan hyvänki virren, kaunibinki kalkuttelen tämän iltamme iloksi, päivän kuulun kunniaksi.”

”Mieleni minun tekevi, aivoni ajattelevi lähteäni laulamahan, saa’ani sanelemahan”

”Sanat suussani sulavat, puhe’et putoelevat, kielelleni kerkiävät, hampbilleni hajoovat”

”Harvoin yhtehen yhymme, saamme toinen toisihimme, näillä raukoilla rajoilla, poloisilla Pohjanmailla”

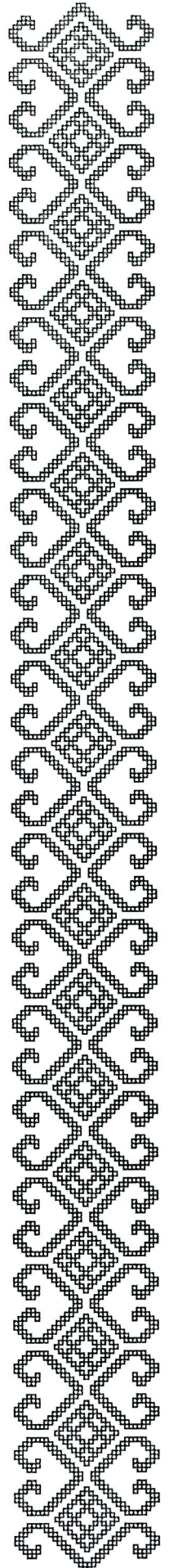
”Vesi on vanhin voitehista, Jumala parantajista”

”Lyhyestä virsi kaunis: miel’ on jäämähän parempi kuin on kesken katkemahan”

”Syötä vierasta sanoilla, kunnes keitto kerkeävi”

Varjele vakainen Luoja, kaitse kaunoinen Jumala! Ole puolla poikiesi, aina lastesi apuna, aina yöllisnä tukena, päivällisnä vartijana.”

”Aita rautainen rakenna, kivilinna liitättele ympärä minun eloni, kahen puolen kansoani!”

Perinnetuokion suunnitelma

Tavoite: Kalevalaan tutustuminen draaman kautta

Kulku:

- Luetaan tai kerrotaan Kalevalan tarina lapsille sadun muodossa (Esim. Martti Haavio: Kalevalan tarinat, Elmgren-Heinonen: Lasten Satu-Kalevala).
- Valitaan ryhmää kiinnostava teema tai aihe Kalevalasta.

ILMAISULEIKKEJÄ JA -HARJOITUKSIA:

Hippaleikki:

Yksi on Ilmarinen (hippa), muut ovat tuulia, joita Ilmarinen yrittää ottaa kiinni. Kiinnijääneitä tuulia voi vapauttaa ryömimällä jalkojen alta (kuten haarahipassa). Voidaan valita myös useampi kiinniottaja ja kiinniottajia kannattaa vaihtaa välillä.

Ääni- ja liikeharjoitus:

Ryhmä jaetaan kahteen osaan, A-ryhmä on Ilmarisia, jotka lietsovat tuulta, B-ryhmä tuulia, jotka kovenevat/vaimenevat Ilmarisien lietsonnan mukaan. Tuulet ja Ilmariset käyttävät kehoaan ja ääntään spontaanisti leikin aikana. Ilmarisilla voi olla ”loitsuntarunona” muutama rivi esim. Lasten Kultaisesta Kalevalasta aiheeseen liittyen.

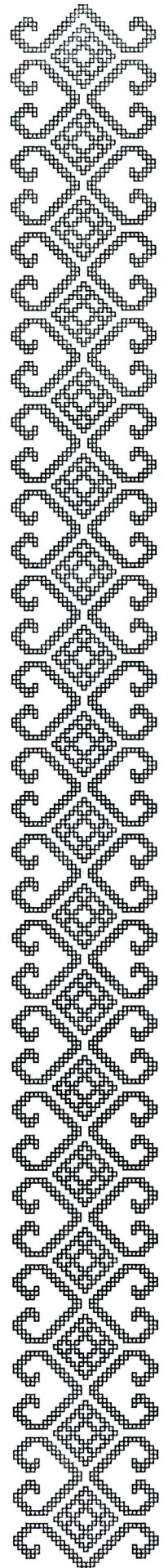
Patsaiden tekeminen:

Leikitään kuvanveistäjää

(pariharjoitus) lapset muotoilevat toisistaan vuorotellen patsaita, voidaan tehdä esim. Pohjan akka, Ilmarinen, Väinämöinen jne. Harjoituksessa ei puhuta, ja siitä on hyvä muistuttaa lapsia leikin alkaessa.

Piirretään/maalataan Kalevalan kylä

tai muu valittu aihe draamaharjoituksen tai tarinan kertomisen jälkeen yhteisesti isolle paperille esim. sormiväreillä ja laitetaan se harjoitustilan seinälle

Rakennetaan Sampo

- ryhmissä tai parityönä käyttäen esim. tuoleja ja kankaita, maitopurkkeja, sanomalehtiä, pahvia tms. Sampo voidaan myös rakentaa ulkona esim. lumesta, hiekasta tai oksista
- Sampo voi olla myös ryhmäläisistä muodostettu ”kone”, joka pitää ääntä. Ryhmä muodostaa yhteisen rykelmän liittymällä vuorollaan koneen osaksi, yhdistävänä tekijänä voi olla, että jokaisen on oltava kosketuksissa johonkin toiseen koneen osaan.

Ääniharjoitus

- lapset tekevät silmät kiinni esim. Kalevalan metsän ääniä kuunnellen toisiaan, vastaten toistensa ääniin. Harjoituksen jälkeen voi kysyä kuinka monta eläintä tai eri ääntä kukin erotti metsästä, ja miettiä mitä äänitarinassa lasten mielestä tapahtui.
- sama harjoitus voidaan tehdä yksinkertaisilla rytmisoittimilla. On tärkeää muistuttaa lapsille, että kuuntele myös muiden tuottamia ääniä, älä pelkästään soita itse.

